

Actualiteitsanalyse Beroepscompetentieprofiel Trawler schipper

Opdrachtgever: VTL

ECORYS

Ruud van der Aa
Etienne van Nuland
Thijs Viertelhauzen

Rotterdam, 9 januari 2009

ECORYS Nederland BV

Postbus 4175

3006 AD Rotterdam

Watermanweg 44

3067 GG Rotterdam

T 010 453 88 00

F 010 453 07 68

E asb@ecorys.com

W www.ecorys.nl

K.v.K. nr. 24316726

ECORYS Arbeid & Sociaal Beleid

T 010 453 88 05

F 010 453 88 34

Inhoudsopgave

1 Inleiding	7
2 Methodologie	9
2.1 Inleiding	9
2.2 Analyse kader	9
2.3 Aanpak	10
3 Analyse trends en innovaties	11
3.1 Inleiding	11
3.2 Wet- en regelgeving	11
3.3 Arbeidsmarkt	12
3.4 Technologie	13
3.5 Bedrijfsorganisatorisch	14
3.6 Internationale ontwikkelingen	14
4 Gevolgen voor het BCP	17
4.1 Inleiding	17
4.2 Wet- en regelgeving	17
4.3 Arbeidsmarkt	17
4.4 Technologie	18
4.5 Bedrijfsorganisatorisch	18
4.6 Internationale ontwikkelingen	19
5 Advies over BCP	20
5.1 Inleiding	20
5.2 Advies	20
Bijlage 1 Lijst van geraadpleegde bronnen en personen	21
Bijlage 2 Overzicht van geïnventariseerde trends en innovaties	23

1 Inleiding

Aanleiding

Een beroepscompetentieprofiel (BCP) is nooit af. De sectoren transport en logistiek zijn voortdurend in beweging. Daarnaast zijn ook de inzichten over het ontwikkelen van competenties - zowel in het onderwijs als in de beroepspraktijk - geen statisch gegeven. Dit leidt ertoe dat de BCP's die voor de sectoren transport en logistiek zijn opgesteld van tijd tot tijd serieus tegen het licht gehouden moeten worden en waar nodig dienen te worden aangepast aan de nieuwe actualiteit. Aanpassingsvermogen is een belangrijke kernwaarde van de BCP's. Immers, een van de belangrijke uitgangspunten bij de ontwikkeling van de BCP's is geweest dat deze – naast transparant en duurzaam – flexibel dienen te zijn, dat wil zeggen dat nieuwe ontwikkelingen in de beroepsuitoefening snel in het competentieprofiel en vervolgens in het kwalificatiedossier kunnen worden verwerkt.

Actualiteitsanalyse

Een BCP is een beschrijving van de beroepspraktijk van een vakvolwassen beroepsbeoefenaar. Een geactualiseerde BCP is belangrijk voor de sector, voor VTL en voor de onderwijsinstellingen. Het BCP is een uitgangspunt voor de ontwikkeling van het kwalificatiedossier dat de basis vormt voor het curriculum van de opleiding. Een BCP is dan ook een dynamisch document. Onder invloed van allerlei factoren verandert de beroepspraktijk en daarmee mogelijk ook het competentieprofiel.

Om de sociale partners adequaat te kunnen adviseren over het vernieuwen van het BCP van de trawler schipper is een actualiteitsanalyse uitgevoerd. In het volgende hoofdstuk is de aanpak van deze analyse beschreven. Hoofdstuk 3 bestaat uit een analyse van de geïnventariseerde ontwikkelingen die zich de laatste jaren in het beroep hebben voorgedaan. In het vierde hoofdstuk komen de gevolgen van de gevonden trends en innovaties op het BCP aan bod. Dit mondt uit in een advies in hoofdstuk 5. Tenslotte is er een bijlage met een overzicht van geraadpleegde bronnen en een overzicht waarin alle geïnventariseerde trends en innovaties uitgebreid zijn beschreven.

2 Methodologie

2.1 Inleiding

Voor het BCP van de trawler schipper is een actualiteitsanalyse uitgevoerd. De methodiek waarmee deze analyse is uitgevoerd en de criteria die de basis ervoor vormen, worden in dit hoofdstuk uiteengezet.

2.2 Analyse kader

Om te bepalen of actualisatie van het BCP voor de trawler schipper nodig is en zo ja, op welke onderdelen, zijn twee stappen gevolgd. Ten eerste is op systematische wijze nagegaan welke voor het beroep relevante trends en innovaties zich hebben voorgedaan sinds het vaststellen van het huidige BCP. De trends en innovaties zijn in kaart gebracht aan de hand van vijf thema's, te weten: wet- en regelgeving, arbeidsmarkt, technologie, bedrijfsorganisatorische en internationale ontwikkelingen.

Nadat trends en innovaties zijn geïnventariseerd, heeft de beoordeling van de gevolgen van iedere trend of innovatie op het BCP plaatsgevonden. Bij de beoordeling is gelet op representativiteit en relevantie.

Bij representativiteit gaat het erom te bepalen in welke mate de geconstateerde ontwikkeling zich in het beroep of in de sector voordoet. Een trend of innovatie kan namelijk ingrijpende gevolgen hebben voor een beroep. Wanneer de innovatie zich beperkt tot een klein aantal bedrijven, dan is voorzichtigheid met aanpassing van het BCP op zijn plaats. Ook is het van belang om mee te wegen of een ontwikkeling betrekking heeft op de gehele beroepsgroep of slechts op een deel ervan. Representativiteit is in dit geval niet in statistische zin onderzocht, maar in meer kwalitatieve zin meegenomen.

Bij relevantie gaat het erom te bepalen of op basis van de geconstateerde trend het noodzakelijk is om het BCP inhoudelijk aan te passen. Een nieuwe wet of technologie bijvoorbeeld kan voor een hele beroepsgroep tot een verandering in de manier van werken leiden, maar desondanks geen wezenlijke invloed op het beroep of het BCP hebben. In een ander geval leidt een trend of innovatie misschien tot een verschuiving in het relatieve belang van een bepaalde beroepscompetentie, maar blijft de omschrijving ervan accuraat. Het BCP blijkt in zo'n geval robuust en duurzaam genoeg om de invloed van een nieuwe trend of innovatie op het beroep te kunnen absorberen.

De criteria relevantie en representativiteit dienen zodoende als een kritische filter op de gesignaleerde trends en innovaties en de consequenties daarvan op de BCP's. De

gehanteerde aanpak is consistent met het Protocol Beroepscompetentieprofielonderzoek van Colo.

2.3 Aanpak

De inventarisering van trends en innovaties heeft plaatsgevonden op basis van desk research. De desk research van onder meer arbeidsmarktonderzoeken, vakbladen, wetteksten en websites is aangevuld met expertinterviews. De interviews met stakeholders uit de sector hadden een tweeledig doel. Naast het aanvullen van hiaten in reeds op basis van bestaande bronnen geïnventariseerde trends en innovaties, waren de interviews vooral bedoeld om de eventuele gevolgen van trends en innovaties voor het BCP te beoordelen. De stakeholders zijn steeds gevraagd te reflecteren op de in kaart gebrachte trends en innovaties voor wat betreft de herkenbaarheid en volledigheid ervan, waarna in het interview is nagegaan in hoeverre een BCP verandering behoeft om te beantwoorden aan de gesignaleerde trends en innovaties.

Om de inventarisatie en beoordeling van trends en innovaties af te sluiten, is een discussiebijeenkomst met stakeholders uit de sector en/of kenniswerkers van VTL georganiseerd. De bijeenkomst had als doel de relevantie van trends en innovaties te toetsen en te valideren. Door de visie van de sectordeskundigen, de kenniswerkers en de visie van ECORYS met elkaar te combineren ontstaat een intersubjectieve beoordeling van de benodigde actualisering van het BCP.

3 Analyse trends en innovaties

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft en analyseert de geïnventariseerde trends en innovaties. Per thema worden de trends en innovaties en hun relatie tot het beroep beschreven. Daarnaast komt ook de representativiteit in dit hoofdstuk aan bod. De analyse van de gevolgen per trend en innovatie op het BCP vindt plaats in het volgende hoofdstuk.

3.2 Wet- en regelgeving

Evaluatie Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) in 2009

Het Europese visserijbeleid is hoofdzakelijk vastgelegd in verordeningen die bindend zijn voor de lidstaten van de Europese Unie, waaronder Nederland. Het GVB bestaat in wezen uit vier elementen:

- instandhoudingbeleid ter bescherming van visgronden en visbestanden;
- structuurbeleid met als doel de vlootcapaciteit en de infrastructuur te reguleren;
- marktbeleid om de markt te stabiliseren;
- extern beleid voor overeenkomsten met derde landen over de visserij.

Voor de vissers speelt uiteraard het instandhoudingbeleid een grote rol. Maatregelen op dit gebied omvatten regels voor onder meer de Total Allowable Catches (TAC), visvangstbeperkingen, technische regels op het gebied van vistuig, en verplichtingen om de vangst te registreren.

In 2002 is het GVB grondig hervormd om het doeltreffender te maken. Het hervormde beleid kenmerkte zich door een langetermijnaanpak, een nieuw vlootbeleid, verbeterde toepassing van de regels, en meer betrokkenheid van de belanghebbenden.

In 2008 heeft de Europese Commissie besloten om het GVB volledig te herzien om op grond hiervan institutionele hervormingen door te voeren. Hoewel de Commissie erkent dat het hervormde GVB uit 2002 verbeteringen heeft voort gebracht, bestaan er volgens de Commissie een reeks uitdagingen op het gebied van duurzaamheid die op korte termijn dienen te worden opgelost. Het gaat hier onder meer het terugdringen van overcapaciteit van de Europese visserijvloot en het voornemen van de Commissie om vissers zelf verantwoordelijk te maken voor duurzaam gebruik van de zee.

Volgens de Federatie van Visserijverenigingen dient de Commissie ervoor te waken dat de evaluatie voldoende rekening houdt met de specifieke situatie in iedere EU-lidstaat. Zo

is de situatie in Nederland volgens de Federatie vaak anders dan in andere lidstaten, bijvoorbeeld wat de overcapaciteit betreft.

Formeel zal het GVB pas in 2012 worden hervormd. De basis van die hervormingen zal al in 2009 worden gelegd. In dat jaar komt de Commissie met een discussiedocument naar buiten en wordt een begin gemaakt met een brede consultatie met belanghebbenden.

ILO Work in Fishing Convention

In 2007 heeft de ILO een Conventie uitgevaardigd waarin op wereldniveau afspraken over de arbeidsomstandigheden van vissers op zee zijn gemaakt. De Conventie omvat specifieke regels over onder meer de veiligheid en arbeidstijden. Aangezien de arbeidsomstandigheden van vissers over de hele wereld verschillend zijn, kan de Conventie alleen in hoofdlijnen zinvol worden toegepast. Op hoofdlijnen voldoet Nederland aan de Conventie, zij het dat Nederland de Conventie niet heeft geratificeerd, net als de rest van de westerse wereld. In ieder geval is de Conventie niet bindend voor de Nederlandse visserijsector. De lading van de Conventie wordt wel al gedekt door Europese en (sub-) nationale wetgeving.

3.3 Arbeidsmarkt

Cao

In tegenstelling tot de maatschap op kotters zijn opvarenden op een trawler geen zelfstandige ondernemers maar werknemers. Hun dienstverband is collectief geregeld in een cao. De cao Trawlvisserij 2007-2008 is gesloten tussen de Redervereniging voor de Zeevisserij enerzijds en CNV en FNV anderzijds.

Deze cao is geldig voor werknemers in de trawlvisserij die in een EU lidstaat woonachtig zijn. Voor andere werknemers in de trawlvisserij is de Collective Labour Agreement for Non-EU offshore Fishermen van toepassing. Deze is tevens voor de bovenstaande partijen overeengekomen, vanwege het feit dat Nederlandse trawlers vaak opvarenden van buiten de EU aan boord hebben (zie ook het gedeelte over internationalisering).

In de cao zijn overeenkomsten vastgelegd over onder meer de dienstbetrekking, beloning, besomming en verdeling daarvan, arbeids- en rusttijden, binnenligtijden en verlof.

Instroom van gekwalificeerd personeel naar de sector neemt af

De instroom van gekwalificeerd personeel vanuit het onderwijs is gedurende de laatste jaren sterk afgenomen (van 67% in 2001 naar 11% in 2007). De instroom van nieuw gekwalificeerd personeel vanuit de visserij zelf is juist sterk toegenomen. De interesse om in de visserij te werken is de laatste jaren sterk afgenomen. De Europese Commissie heeft verschillende redenen:

- afgenomen interesse jongeren in het beroep visser;
- sociale status van visser is afgenomen naarmate inkomsten afnamen;
- het 'vrije leven' van vissers is door regelgeving aan banden gelegd;
- mogelijke verdiensten zijn in andere marine sectoren hoger;
- de vooruitzichten voor vissers zijn afgenomen.

Volgens de vissers zelf is er vooral sprake van bredere maatschappelijke oorzaken. Studenten kiezen tegenwoordig minder snel voor technische vakken en daarmee ook minder voor de visserij. Bovendien zijn sectoren als de visserij minder attractief ten tijde van economische voorspoed. Zodra het economische tij weer wat tegenzit, verwachten zij dat de instroom in de visserijsector weer zal toenemen.

Afname werkgelegenheid in de visserij

De werkgelegenheid in de visserij is afgenomen. Binnen de visserij verwacht men dat de daling de komende jaren zal doorzetten. In Nederland is het aantal schepen al sterk gedaald en met de aankomende saneringsronde zal dit aantal verder afnemen. Meer dan een derde (37%) verwacht de bedrijfsactiviteiten te beëindigen. Bovendien is op schepen het aantal opvarenden gereduceerd, om de besomming met zo min mogelijk crewleden te delen. Wel wordt aan het wettelijke minimum voldaan.

Toch bestaat er nog vraag naar vissers. Op verscheidene kotters bestaan personeelstekorten. Deze zijn onder meer opgevangen door de inzet van stagiaires voor het reguliere vissen in te zetten en door gebruik te maken van buitenlandse vissers.

Uitstroom vissers

De uitstroom van vissers is met 23% hoog. Het merendeel verlaat de visserij en gaat naar een ander bedrijf in de maritieme cluster. Ook bij niet-maritieme bedrijven genieten vissers een goede reputatie op grond van hun arbeidsmoraal. Afhankelijk van de economische infrastructuur in de nabijheid van vissersdorpen werken voormalige vissers ook in bijvoorbeeld de tapijten- of fietsindustrie.

3.4 Technologie

Nieuwe koelsystemen

Op pelagische vistrawlers zijn nieuwe 'groenere' koelsystemen geïnstalleerd. Nadat het gebruik van freongas werd verboden, zijn nieuwe stikstof- en/ of koolstofsysteem aan boord geïntroduceerd.

Machinist aan wal

De pelagische sector is qua structuur en organisatie nauw verbonden met de koopvaardijsector. In de koopvaardijsector wordt al geëxperimenteerd met de schipper aan wal. Personeelstekorten, de verregaande automatisering van de machinekamer, en de sterk verbeterde communicatiemogelijkheden met de wal geven aanleiding tot het experimenteren met een alternatieve machinekamerbezetting en het op afstand in de gaten te houden van de motor. Hierdoor zal de samenstelling aan boord veranderen van een kapitein, eerste stuurman, HWTK en 2 gezellen naar kapitein, 2 marofs en 2 gezellen.

Ontwikkeling opsporingsapparatuur

De pelagische trawlvisserij maakt gebruik van steeds geavanceerdere opsporingsapparatuur om visgronden te traceren. Leveranciers van dergelijke apparatuur bieden meestal zelf (bij-) scholing aan.

3.5 Bedrijfsorganisatorisch

Integratie werkzaamheden op trawlers

Nederlandse trawlerrederijen hebben hun werkzaamheden geïntegreerd en zijn globaal actief. Grote rederijen beschikken over netwerken van *coldstores* (in bijvoorbeeld West-Afrika) van waaruit de vangst naar de eindgebruiker wordt verhandeld. Het sorteren en koelen/ invriezen van vis vindt al aan boord plaats. Één rederij kan hiermee alle schakels in de visserijketen omvatten.

Toenemende populariteit duurzaamheidlabels

Bedrijven met een ecolabel van het Marine Stewardship Council houden zich aan de verschillende MSC standaarden over duurzame visserij. Tevens is de vis die zij verkopen volledig traceerbaar. Zowel de pelagische als de kottervisserijsector kan een dergelijk ecolabel vergaren.

Het MSC is oorspronkelijk een initiatief van het WNF en Unilever maar is ondertussen een mondiale NGO gericht op de duurzame visserij. Een MSC certificaat wordt verleend op grond van een reeks principes waaraan een visser/ rederij moet voldoen: Deze dient zijn activiteiten te richten op een duurzame omvang van het bestand, op het bewaken van het ecosysteem, en op een effectief visserijbeheer.

Vissers/rederijen met het MSC ecolabel worden nadien onderworpen aan een MSC Chain of Custody (CoC)-certificering. Door de gehele keten te certificeren, wordt de traceerbaarheid van het MSC product gewaarborgd. Hierdoor kan men er zeker van zijn dat het product gedurende het hele productieproces, van bron tot bord, niet in aanraking is geweest met niet-gecertificeerde producten.

Vanuit de hele keten bezien zijn het veelal de vissers of de kleinschalige eindschakels (viswinkels en restauranthouders) die het initiatief nemen tot verduurzaming van de keten. De vissers die een dergelijk initiatief nemen zijn meestal de hoger opgeleide vissers die kennis hebben van het veld en weten welke subsidies ze kunnen aanvragen.

Ondertussen hebben al verscheidene schakels in de Nederlandse visketen een ecolabel. Onlangs hebben de eerste twintig-kotters uit Urk een MSC ecolabel gekregen.

Het Responsible Fishing Scheme keurmerk gaat nog veel verder dan het MSC label. Bij het verlenen van dat keurmerk wordt namelijk ook rekening gehouden met de manier waarop wordt gevisd, de competentie van de crew, het schip zelf, en het milieubewustzijn van de vissers. De sector verwacht dat dit keurmerk in de toekomst vaker zal worden gebruikt dan nu het geval is.

3.6 Internationale ontwikkelingen

Internationalisering rederijen

Rederijen krijgen een meer internationaal karakter. Om onbenut quotum in het buitenland aan te boren zijn vanaf 2003 enkele onder Nederlandse vlag varende vriestrawlers verkocht aan dochterrederijen in het buitenland en in 2004 zijn daar nog trawlers bij

gekomen (In de laatste jaren zijn ruim 12 grote vriestrawlers onder buitenlandse vlag gebracht.). Ook vissen trawlers (veel verder weg. Zo is de pelagische visserij actief in de kust bij Mauritanië en in de internationale wateren voor de kust van Chili en Peru. Ter voorkoming van leegvissen wordt voor met die landen op dit moment een regionaal visserijakkoord voorbereidt, waarbij de Nederlandse pelagische visserij is betrokken.

Internationalisering heeft ook plaatsgevonden in de kottersector. Vele tientallen Britse, Duitse, Deense, en Belgische kotters zijn met hun vangstrechten in de afgelopen 20 jaar in het bezit gekomen van Nederlandse vissers.

Internationalisering crews

Met de toenemende verscheidenheid van crewleden aan boord worden taal en cultuur belangrijker. Terwijl de schipper al vanouds de Engelse taal diende te beheersen, moeten tegenwoordig ook de andere rangen, waaronder schipperen, Engels spreken om met buitenlandse opvarenden te kunnen communiceren. Ook moeten Nederlandse opvarenden meer rekening houden met culturele eigenschappen zoals eet- en drankgewoontes van buitenlandse crewleden.

De internationalisering van crews maakt ook het gebruik van de STCW-F certificering urgenter. Met dit certificaat kunnen diploma's en competenties uit de hele wereld beter met elkaar worden vergeleken.

4 Gevolgen voor het BCP

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komen per thema de gevolgen van trends en innovaties voor het BCP aan de orde. De afweging of een geconstateerde trend of innovatie een aanpassing van het BCP rechtvaardigt, kortweg geduid als de relevantie, wordt eveneens in dit hoofdstuk beschreven.

4.2 Wet- en regelgeving

Op het terrein van wet- en regelgeving zijn een tweetal trends waargenomen. Ten eerste de evaluatie van het GVB. Hoewel trawlers vaak buiten de Europese wateren vissen, worden visovereenkomsten met derde landen ook in het kader van het GVB geregeld. De essentie van het beroep trawler schipper omvat kernactiviteiten op het gebied van de visvangst alsook management en leidinggeven. De inhoud van die activiteiten wordt veelal gereguleerd door het Europese visserijbeleid. Omdat de uitkomsten van de evaluatie en het nieuwe visserijbeleid nog niet bekend zijn, kunnen op dit moment geen uitspraken worden gedaan of het BCP al dan niet moet worden aangepast.

Ten tweede de totstandkoming van de ILO Conventie. Hoewel in deze Conventie onder meer de arbeidsomstandigheden van trawler schippers zijn vastgelegd, is de representativiteit en relevantie van deze trend laag. De ILO Conventie is wereldwijd zelden geratificeerd en bovendien zijn de hoofdlijnen van die Conventie al vastgelegd in Nederlands recht en in de cao.

4.3 Arbeidsmarkt

Met uitzondering van de cao zijn ontwikkelingen op Nederlandse arbeidsmarkt niet van bijzonder belang voor de trawlerrederijen. De pool van (potentiele) werknemers op tralwerschepen is immers niet beperkt tot Nederland, maar in wezen mondiaal. Ook werkt relatief veel ongeschoold personeel aan boord van een trawler, bijvoorbeeld voor de viswerking.

Voor de beroepspraktijk van de trawler schipper zijn ontwikkelingen op de Nederlandse arbeidsmarkt relatief irrelevant. Die praktijk verandert eerder doordat buitenlanders op trawlers komen te werken, wat overigens geen reden voor een wijziging van de BCP hoeft te zijn (zie verder). Ontwikkelingen op het gebied van de CAO is daarentegen wel representatief voor trawler schippers. Volgens de Pelagische Freezer Trawler

Association is de nieuwe cao geen reden om de BCP aan te passen aangezien er in de beroepspraktijk van de schipper niets verandert.

4.4 Technologie

Hoewel een schipper in feite slechts een basis van technische kennis hoeft te beheersen, aldus het BCP (p. 13), raken technologische veranderingen wel degelijk de beroepspraktijk van de schipper. Het BCP van de trawler schipper kan immers worden aangevuld met de competenties van de beroepsprofielen van de andere (ondergeschikte) beroepen aan boord. De representativiteit van deze meeste trends is daarom hoog.

Voor de trawlervisserij zijn een drietal ontwikkelingen waargenomen:

Ten eerste de introductie van nieuwe koelsystemen. Aangezien het BCP van de trawler schipper geen competenties omvat die primair op het gebied van koelingssystemen liggen, is de relevantie van deze trend laag.

Ten tweede de machinist aan wal. Deze trend stamt uit de koopvaardisvaart en is (nog) in zeer beperkte mate zichtbaar in de trawlvisserij. De machinist aan wal heeft gevolgen voor de beroepspraktijk van de trawler schipper aangezien de samenstelling van opvarenden verandert. Het BCP hoeft echter niet te worden aangepast aangezien de competenties van de trawler schipper op het gebied van management en leidinggeven afdoende zijn omschreven om ook een schip met een andere samenstelling van opvarenden te sturen.

Ten derde nieuwe ontwikkelingen van opsporingsapparatuur. Kennis van en het kunnen toepassen van visopsporingsmethoden en apparatuur behoort tot de vakmatige en methodische competenties van alle trawler schippers. Bij de introductie van nieuwe apparatuur worden de schippers, om het apparaat te kunnen bedienen, in de meeste gevallen bijgeschoold door de leverancier van die apparatuur. Hierdoor verandert er niets aan de bestaande competentie.

4.5 Bedrijfsorganisatorisch

Op bedrijfsorganisatorisch gebied zijn twee trends representatief voor trawler schippers. Hoewel schippers geen ondernemers zijn, zoals bij kotters het geval is, dragen zij wel verantwoordelijkheid voor ondernemerschap, namelijk voor het bepalen van de strategie en de werkwijze aan boord om een zo goed mogelijk resultaat te behalen. Bovendien zijn de schippers belast met het leidinggeven.

De toenemende populariteit van duurzaamheidslabels is een representatieve trend voor trawler schippers. Van trawler schippers nu al een strategisch denkvermogen voor de korte en lange termijn vereist. De trend om de visserij te verduurzamen sluit daarom naadloos aan op de lange termijn strategie van schippers. Het BCP hoeft daarom niet aangepast te worden.

Bovendien is de integratie van verschillende werkzaamheden aan boord als trend waargenomen. Deze trend is representatief voor schippers aan boord van trawlers van grote rederijen en raakt hoofdzakelijk het gebied van management en leidinggeven. DE beroepscompetenties zoals in het BCP vastgelegd hoeven hiervoor niet te worden aangepast aangezien de beroepspraktijk niet wezenlijk verandert.

4.6 Internationale ontwikkelingen

De pelagische vistrawler sector wordt steeds internationaler. Dat geldt zowel voor de opvarenden, de bedrijven zelf en de visgronden. Hierdoor worden de communicatieve vaardigheden alsook het beheersen van vreemde talen en de culturele sensitiviteit steeds belangrijkere elementen in de beroepspraktijk van de trawler schipper.

Deze internationale ontwikkelingen zijn representatief voor de meeste trawler schippers. Zij zijn echter niet relevant omdat het bestaande BCP al voldoende ruimte biedt voor sociaal-communicatieve en normatief-culturele vaardigheden waaraan de schippers moeten voldoen.

5 Advies over BCP

5.1 Inleiding

Het BCP beschrijft de beroepspraktijk van een vakvolwassen beroepsbeoefenaar. Het BCP is zo opgesteld dat het duurzaam, flexibel en transparant is. Enerzijds is het BCP robuust en bestand tegen beperkte veranderingen in de beroepspraktijk die over een periode van enkele jaren plaatsvinden. Anderzijds dient het BCP van tijd tot tijd tegen het licht te worden gehouden om ontwikkelingen in de sector en in de beroepsuitoefening waar nodig te kunnen doorvoeren in het profiel. Bij onderhoud aan het BCP kunnen ontwikkelingen in het beroep snel verwerkt worden. De vaste structuur van het BCP maakt ze onderling vergelijkbaar en daarmee ook transparant.

Voor het BCP van Trawlerschipper is een actualiteitsanalyse uitgevoerd om na te gaan of, en zo ja op welke punten, het nodig is om het profiel aan te passen als gevolg van ontwikkelingen in de sector en in het beroep. Hiertoe is desk research verricht, zijn interviews met stakeholders uit de sector gehouden en is ter validatie en beoordeling van de gevonden ontwikkelingen een workshop gehouden. In hoofdstuk drie zijn de gevonden trends en innovaties beschreven. Ook is bepaald in welke mate de trends en innovaties zich in de sector of het beroep voordoen. Het voorgaande hoofdstuk beschrijft de gevolgen voor het BCP. Deze beschrijving vormt de input voor het advies.

5.2 Advies

Hoofdstuk vier laat zien dat er allerlei trends en innovaties spelen die het beroep van Trawler schipper raken. Veranderingen in wet- en regelgeving, bewegingen op de arbeidsmarkt, technologische innovaties, bedrijfsorganisatorische verschuivingen en internationale ontwikkelingen doen zich voor. De criteria relevantie en representativiteit zijn als kritische filter op de gesignaleerde trends en innovaties geplaatst. Uit het toepassen van dit filter blijkt dat een groot deel van de geconstateerde ontwikkelingen een hoge mate van representativiteit kennen. De waargenomen trends gelden immers voor de meeste trawler schippers.

Deze trends raken de beroepspraktijk van die schippers, maar maken geen verandering van het BCP noodzakelijk. In wezen volstaat het huidige competentieprofiel om de belangrijkste trends, die op het gebied van technologie, ondernemerschap, duurzaamheid, en internationalisering te bestrijken. Wel wordt het relatieve belang van individuele- bestuurlijke en sociaalcommunicatieve competenties als gevolg van deze trends groter. Dat zou eventueel in een geactualiseerde BCP kunnen worden opgenomen.

Bijlage 1 Lijst van geraadpleegde bronnen en personen

Geïnterviewde personen:

R. Luns – Sociaal Secretaris, Productschap Vis

L. de Boer – General Manager, Seatopia

J. Brouwer – Sectorhoofd, Berechja college

Cor Blonk – job opportunities and working conditions, Pelagic Freezer-trawler Association

Geraadpleegde bronnen:

ECORYS (2008). Monitor maritieme arbeidsmarkt 2008. Manuscript voor het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Europese Commissie (2006). Employment in the Fisheries Sector.

http://ec.europa.eu/fisheries/press_corner/press_releases/2008/com08_60_nl.htm

<http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C188>

Pelagic Freezertrawler Association (PFA)

http://www.pvis.nl/arbeid_en_opleiding/cao/

http://scheepvaartnieuw.web-log.nl/mijn_weblog/2008/09/machinist-zeesc.html

<http://www.sme-maritiem.nl/aktueel/trawlersector.html>

http://www.visbureau.nl/download/doc/Presentatie_Gerard_van_Balsfoort_-_18-5.pdf

http://www.visserij.nl/index.php?option=com_content&task=view&id=311&Itemid=34

Bijlage 2 Overzicht van geïnventariseerde trends en innovaties

Wet- en regelgeving

Trend/innovatie

Evaluatie Gemeenschappelijk Visserijbeleid

Representativiteit

Hoog: Visserijovereenkomsten met derde landen worden vaak in het kader van het GVB gesloten. Daarom geldt de evaluatie van het GVB en eventueel daaruit voortvloeiende hervormingen van het beleid voor veel trawler schippers.

Omschrijving ontwikkeling

In 2002 is het GVB grondig hervormd om het doeltreffender te maken. Het hervormde beleid kenmerkte zich door een langetermijnaanpak, een nieuw vlootbeleid, verbeterde toepassing van de regels, en meer betrokkenheid van de belanghebbenden.

In 2008 heeft de Europese Commissie besloten om het GVB volledig te herzien om op grond hiervan institutionele hervormingen door te voeren. Hoewel de Commissie erkent dat het hervormde GVB uit 2002 verbeteringen heeft voort gebracht, bestaan er volgens de Commissie een reeks uitdagingen op het gebied van duurzaamheid die op korte termijn dienen te worden opgelost. Het gaat hier onder meer het terugdringen van overcapaciteit van de Europese visserijvloot en het voornemen van de Commissie om vissers zelf verantwoordelijk te maken voor duurzaam gebruik van de zee. Formeel zal het GVB pas in 2012 worden hervormd. De basis van die hervormingen zal al in 2009 worden gelegd. In dat jaar komt de Commissie met een discussiedocument naar buiten en wordt een begin gemaakt met een brede consultatie met belanghebbenden.

Relevantie

Laag: Het is (nog) niet duidelijk of de evaluatie van het GVB veranderingen in de beroepspraktijk van trawler schippers met zich mee brengt.

Gevolgen voor BCP

Geen

Bron(nen)

http://ec.europa.eu/fisheries/press_corner/press_releases/2008/com08_60_nl.htm

http://www.visserij.nl/index.php?option=com_content&task=view&id=311&Itemid=34

Wet- en regelgeving

Trend/innovatie

ILO Work in Fishing Convention

Representativiteit

Laag: Is niet direct van belang voor de beroepsgroep.

Omschrijving ontwikkeling

In 2007 heeft de ILO een Conventie uitgevaardigd waarin op wereldniveau afspraken over de arbeidsomstandigheden van vissers op zee zijn gemaakt. De Conventie omvat specifieke regels over de veiligheid, arbeidstijden, enz. Aangezien de arbeidsomstandigheden van vissers over de hele wereld verschillend zijn, kan de Conventie alleen in hoofdlijnen zinvol worden toegepast. Op hoofdlijnen voldoet Nederland aan de Conventie, zij het dat Nederland de Conventie niet heeft geratificeerd, net als de rest van de westerse wereld. In ieder geval is de Conventie niet bindend voor de Nederlandse visserijsector. De lading van de Conventie wordt wel al gedekt door Europese en (sub-) nationale wetgeving.

Relevantie

Laag: Nederland heeft de Conventie (nog) niet geratificeerd.

Gevolgen voor BCP

Geen

Bron(nen)

<http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C188>

Arbeidsmarkt

Trend/innovatie

Cao

Representativiteit

Hoog: Geldt voor de hele beroepsgroep.

Omschrijving ontwikkeling

Het dienstverband van opvarenden op trawlers is collectief geregeld in een cao. De cao Trawlvisserij 2007-2008 is gesloten tussen de Redervereniging voor de Zeevisserij enerzijds en CNV en FNV anderzijds.

Deze cao is geldig voor werknemers in de trawlvisserij die in een EU-lidstaat woonachtig zijn. Voor andere werknemers in de trawlvisserij is de Collective Labour Agreement for Non-EU offshore Fishermen van toepassing. Deze is tevens voor de bovenstaande partijen overeengekomen, vanwege het feit dat Nederlandse trawlers vaak opvarenden van buiten de EU aan boord hebben (zie ook het gedeelte over internationalisering).

In de cao zijn overeenkomsten vastgelegd over onder meer de dienstbetrekking, beloning, besomming en verdeling daarvan, arbeids- en rusttijden, binnenligtijden en verlof.

Relevantie

Hoog: Afspraken in de cao hebben veelal gevolgen voor de beroepspraktijk van trawler schippers.

Gevolgen voor BCP

Geen

Bron(nen)

http://www.pvis.nl/arbeid_en_opleiding/cao/

Arbeidsmarkt

Trend/innovatie

Afname instroom gekwalificeerd personeel

Representativiteit

Laag: Is niet van belang voor de beroepsgroep. De pool van (potentiele) werknemers op trawlerschepen is immers niet beperkt tot Nederland, maar in wezen mondiaal. Ook werkt relatief veel ongeschoold personeel aan boord van een trawler, bijvoorbeeld voor de viswerking.

Omschrijving ontwikkeling

De instroom van gekwalificeerd personeel vanuit het onderwijs is gedurende de laatste jaren sterk afgenomen (van 67% in 2001 naar 11% in 2007). De instroom van nieuw gekwalificeerd personeel vanuit de visserij zelf is juist sterk toegenomen. Het interesse om in de visserij te werken is de laatste jaren sterk afgenomen. De Europese Commissie heeft verschillende redenen:

- afgenomen interesse jongeren in het beroep visser;
- sociale status van visser is afgenomen naarmate inkomsten afnamen;
- het 'vrije leven' van vissers is door regelgeving aan banden gelegd;
- mogelijke verdiensten zijn in andere marine sectoren hoger;
- de vooruitzichten voor vissers zijn afgenomen.

Relevantie

Laag: niet van invloed op het BCP

Gevolgen voor BCP

Geen

Bron(nen)

Europese Commissie (2006). Employment in the Fisheries Sector.

Arbeidsmarkt

Trend/innovatie

Afname werkgelegenheid visserij

Representativiteit

Laag: Is niet van belang voor de beroepsgroep. De pool van (potentiele) werknemers op trawlerschepen is immers niet beperkt tot Nederland, maar in wezen mondiaal. Ook werkt relatief veel ongeschoold personeel aan boord van een trawler, bijvoorbeeld voor de viswerking.

Omschrijving ontwikkeling

De werkgelegenheid in de visserij is afgenomen. Binnen de visserij verwacht men dat de daling de komende jaren zal doorzetten. In Nederland is het aantal aanschepen al sterk gedaald, en met de aankomende saneringsronde zal dit aantal verder afnemen. Meer dan een derde (37%) verwacht de bedrijfsactiviteiten te beëindigen. Bovendien is op schepen het aantal opvarenden gereduceerd, om de besomming met zo min mogelijk crewleden te delen. Wel wordt aan het wettelijke minimum voldaan.

Relevantie

Laag: niet van invloed op het BCP

Gevolgen voor BCP

Geen

Bron(nen)

ECORYS (2008). Monitor maritieme arbeidsmarkt 2008. Manuscript voor het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Arbeidsmarkt

Trend/innovatie

Uitstroom vissers

Representativiteit

Laag: Is niet van belang voor de beroepsgroep. De pool van (potentiele) werknemers op trawlerschepen is immers niet beperkt tot Nederland, maar in wezen mondiaal. Ook werkt relatief veel ongeschoold personeel aan boord van een trawler, bijvoorbeeld voor de viswerking.

Omschrijving ontwikkeling

De uitstroom van vissers is met 23% in 2007 hoog. Het merendeel verlaat de visserij en gaat naar een ander bedrijf in de maritieme cluster

Relevantie

Laag: niet van invloed op het BCP

Gevolgen voor BCP

Geen

Bron(nen)

ECORYS (2008). Monitor maritieme arbeidsmarkt 2008. Manuscript voor het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Technologie

Trend/innovatie

Nieuwe koelsystemen

Representativiteit

Hoog: Alle trawler schippers dienen een basis van technische kennis te hebben.

Omschrijving ontwikkeling

Nieuwe 'groenere' koelsystemen op pelagische vistrawlers. Nadat FREON gas werd verboden zijn nieuwe CO of NoX systemen aan boord geïntroduceerd.

Relevantie

Laag: niet van invloed op het BCP

Gevolgen voor BCP

Geen

Bron(nen)

Pelagic Freezertrawler Association (PFA).

Technologie

Trend/innovatie

Machinist aan wal

Representativiteit

Laag: wordt mee geëxperimenteerd.

Omschrijving ontwikkeling

De pelagische sector is qua structuur en organisatie nauw verbonden met de koopvaardijsector. In de koopvaardijsector wordt al geëxperimenteerd met de machinist aan wal. Personeelstekorten, de verregaande automatisering van de machinekamer, en de sterk verbeterde communicatiemogelijkheden met de wal geven aanleiding tot het experimenteren met een alternatieve machinekamerbezetting en het op afstand in de gaten te houden van de motor. Hierdoor zal de samenstelling aan boord veranderen van een kapitein, eerste stuurman, HWTK en 2 gezellen naar kapitein, 2 marofs en 2 gezellen.

Relevantie

Laag: BCP hoeft niet te worden aangepast.

Gevolgen voor BCP

Geen

Bron(nen)

http://scheepvaartnieuw.web-log.nl/mijn_weblog/2008/09/machinist-zeesc.html

Technologie

Trend/innovatie

Ontwikkeling opsporingsapparatuur

Representativiteit

Hoog: Alle trawler schippers dienen een basis van technische kennis te hebben.

Omschrijving ontwikkeling

De pelagische trawlervisserij maakt gebruik van steeds geavanceerdere opsporingsapparatuur om visgronden te traceren.

Relevantie

Laag: Leveranciers van dergelijke apparatuur bieden meestal (bij-) scholing aan. BCP hoeft niet te worden aangepast.

Gevolgen voor BCP

Geen

Bron(nen)

Pelagic Freezertrawler Association (PFA).

Bedrijfsorganisatorisch

Trend/innovatie

Integratie werkzaamheden op trawlers

Representativiteit

Hoog: Geldt voor de hele beroepsgroep.

Omschrijving ontwikkeling

Nederlandse trawlerrederijen hebben hun werkzaamheden geïntegreerd en zijn globaal actief. Grote rederijen beschikken over netwerken van coldstores (in bijvoorbeeld West-Afrika) van waaruit de vangst naar de eindgebruiker wordt verhandeld. Het sorteren en koelen/ invriezen van vis vindt al aan boord plaats. Één rederij kan hiermee alle schakels in de visserijketen omvatten.

Relevantie

Laag: Deze trend raakt hoofdzakelijk het gebied van management en leidinggeven maar vereist geen aanpassing van het BCP.

Gevolgen voor BCP

Geen

Bron(nen)

<http://www.sme-maritiem.nl/aktueel/trawlersector.html>

Bedrijfsorganisatorisch

Trend/innovatie

Integratie werkzaamheden op trawlers

Representativiteit

Hoog: Geldt voor de hele beroepsgroep.

Omschrijving ontwikkeling

Nederlandse trawlerrederijen hebben hun werkzaamheden geïntegreerd en zijn globaal actief. Grote rederijen beschikken over netwerken van coldstores (in bijvoorbeeld West-Afrika) van waaruit de vangst naar de eindgebruiker wordt verhandeld. Het sorteren en koelen/ invriezen van vis vindt al aan boord plaats. Één rederij kan hiermee alle schakels in de visserijketen omvatten.

Relevantie

Laag: Deze trend raakt hoofdzakelijk het gebied van management en leidinggeven maar vereist geen aanpassing van het BCP.

Gevolgen voor BCP

Geen

Bron(nen)

<http://www.sme-maritiem.nl/aktueel/trawlersector.html>

Bedrijfsorganisatorisch

Trend/innovatie

Populariteit duurzaamheidslabels

Representativiteit

Hoog: houdt verband met de strategie van trawler schippers.

Omschrijving ontwikkeling

Bedrijven met een ecolabel van het Marine Stewardship Council houden zich aan de verschillende MSC standaarden over duurzame visserij. Tevens is de vis die zij verkopen volledig traceerbaar. Zowel de pelagische als de kottervisserijsector kan een dergelijk ecolabel vergaren.

Het MSC is oorspronkelijk een initiatief van het WNF en Unilever maar is ondertussen een mondiale NGO gericht op de duurzame visserij. Een MSC certificaat wordt verleend op grond van een reeks principes waaraan een visser/ rederij moet voldoen: Deze dient zijn activiteiten te richten op een duurzame omvang van het bestand, op het bewaken van het ecosysteem, en op een effectief visserijbeheer.

Vissers/ rederijen met het MSC ecolabel worden nadien onderworpen aan een MSC Chain of Custody (CoC)-certificering. Door de gehele keten te certificeren, wordt de traceerbaarheid van het MSC product gewaarborgd. Hierdoor kan men er zeker van zijn dat het product gedurende het hele productieproces, van bron tot bord, niet in aanraking is geweest met niet-gecertificeerde producten.

Relevantie

Laag: BCP hoeft niet te worden aangepast.

Gevolgen voor BCP

Geen

Bron(nen)

http://www.visbureau.nl/download/doc/Presentatie_Gerard_van_Balsfoort_-_18-5.pdf

Internationale ontwikkelingen

Trend/innovatie

Internationalisering rederijen

Representativiteit

Hoog: Geldt voor de hele beroepsgroep.

Omschrijving ontwikkeling

Rederijen krijgen een meer internationaal karakter. Om onbenut quotum in het buitenland aan te boren zijn vanaf 2003 enkele onder NL vlag varende vriestrawlers verkocht aan dochterrederijen in het buitenland en in 2004 zijn daar nog trawlers bij gekomen (In de laatste jaren zijn ruim 12 grote vriestrawlers onder buitenlandse vlag gebracht).

Relevantie

Laag: BCP hoeft niet te worden aangepast.

Gevolgen voor BCP

Geen

Bron(nen)

<http://www.sme-maritiem.nl/aktueel/trawlersector.html>

Internationale ontwikkelingen

Trend/innovatie

Internationalisering crews

Representativiteit

Hoog: Geldt voor de hele beroepsgroep.

Omschrijving ontwikkeling

Met de toenemende verscheidenheid van crewleden aan boord worden taal en cultuur belangrijker. Terwijl de schipper al vanouds de Engelse taal diende te beheersen, moeten tegenwoordig ook de andere rangen, waaronder machinisten, Engels spreken om met buitenlandse opvarenden te kunnen communiceren. Ook moeten Nederlandse opvarenden meer rekening houden met culturele eigenschappen zoals eet- en drankgewoontes van buitenlandse crewleden.

Relevantie

Laag: BCP hoeft niet te worden aangepast.

Gevolgen voor BCP

Geen

Bron(nen)

Europese Commissie (2006). Employment in the Fisheries Sector.